Utlåtande JsUU 3/2021 rd– SRR 3/2020 rd

Jord- och skogsbruksutskottet

Statsrådets redogörelse om genomförande av Agenda 2030 Mot ett klimatneutralt välfärdssamhälle

Till framtidsutskottet

INLEDNING

Remiss

Statsrådets redogörelse om genomförande av Agenda 2030 Mot ett klimatneutralt välfärdssamhälle (SRR 3/2020 rd): Ärendet har remitterats till jord- och skogsbruksutskottet för utlåtande till framtidsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört
- ledande expert Sami Pirkkala, statsrådets kansli
- konsultativ tjänsteman Birgitta Vainio-Mattila, jord- och skogsbruksministeriet
- generalsekreterare Annika Lindblom, Finlands kommission för hållbar utveckling
- professor Juha Helenius, Helsingfors universitet, agrikultur-forstvetenskapliga fakulteten
- specialforskare Csaba Jansik, Naturresursinstitutet
- utredningschef Katriina Soini, Naturresursinstitutet
- ordförande Eeva Furman, Expertpanelen för hållbar utveckling
- ordförande Markku Ollikainen, Klimatpanelen
- direktör för livsmedelsprogrammet Esa Wrang, Business Finland Oy
- miljödirektör Liisa Pietola, Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK
- miljöchef Fredrik Blomfelt, Skogsindustrin rf
- expert Tuuli Hietaniemi, Jubileumsfonden för Finlands självständighet Sitra
- skyddsdirektör Jari Luukkonen, WWF Finland.

Skriftligt yttrande har lämnats av
- miljöministeriet
- Finlands naturpanel
- Finlands naturskyddsförbund rf
- Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC rf
- forskardoktor Teea Kortetmäki, Jyväskylä universitet
- arbetslivsprofessor Reetta Kivelä, Helsingfors universitet, agrikultur-forstvetenskapliga fakulteten.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt om hur hållbar utveckling genomförs

På FN:s toppmöte 2015 åtog sig Finland att genomföra det globala handlingsprogrammet för hållbar utveckling, Agenda 2030. Agenda 2030 innehåller sjutton mål som syftar till att avskaffa alla former av fattigdom och införa hållbar utveckling där miljö, ekonomi och människa beaktas på lika villkor. Statsrådets redogörelse beskriver regeringens åtgärder för att uppnå de sjutton målen under den pågående regeringsperioden. Jord- och skogsbruksutskottet noterar att ambitionen i handlingsprogrammet är att bygga upp genomgripande verksamhetsmodeller som förenar flera olika sektorer. Utskottet anser att man i fortsättningen måste vara allt mer uppmärksam på samspelet mellan olika åtgärder samt se till att den tvärsektoriella koherensen mellan politikområdena utvecklas och att det tas fram forskningsrön som stöder koherensen.

Jord- och skogsbruksutskottet konstaterar att hållbar utveckling i mångt och mycket handlar om att tillgodose människors grundläggande behov, där primärproduktionen spelar en central roll. Det viktigaste målet med primärproduktionen är att tillgodose människors grundläggande behov, såsom vatten, mat, energi, och att erbjuda råvaror och tjänster för många olika behov, såsom boende, kläder, hygien och samtidigt främja målen för hållbar utveckling. Utskottet välkomnar att redogörelsen utgår från en total hållbarhet, alltså social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet. Social hållbarhet stöds av att samhälleligt deltagande stärks, och därför är det viktigt att Agenda 2030 verkställs på ett inkluderande sätt.

I internationell jämförelse mellan ett flertal länder har Finland mätt med flera Agenda 2030-mål lyckats utmärkt med sitt arbete för hållbar utveckling. I och med coronakrisen är det enligt utskottet till fördel att också granska den nationella livsmedelstryggheten kritiskt och flexibiliteten visavi förändringar i livsmedelsproduktionen ur ett globalt perspektiv. Det är motiverat att Finland också i fortsättningen värnar om sin livsmedelsförsörjning, där en stabil och välfungerande inhemsk livsmedelsproduktion är en av hörnstenarna. Utskottet betonar att ett hållbart inhemskt livsmedelssystem bara kan bygga på en lönsam inhemsk primärproduktion. Det är därför extra viktigt att stärka lönsamheten i primärproduktionen på flera olika sätt. När handlingsprogrammet genomförs är det dessutom av stor vikt att finna konkreta åtgärder och fördela stöden så att ekonomisk hållbarhet kan uppnås också i jordbruksproduktionen.

Hållbart jord- och skogsbruk spelar en avgörande roll

Utskottet understryker att livsmedelssystemet har samband med dels den globala livsmedelstryggheten, dels skyddet av biodiversiteten, belastningen på vattendrag och bevarandet av kolsänkor. Finland kan vara en global föregångare i den livsmedelskris som klimatförändringen ger upphov till. Vid en bedömning av hur hållbart det finländska livsmedelssystemet är våra styrkor bland annat omfattande vattenresurser, liten användning av antibiotika för djur och växtskyddsmedel och andelen skogsmark runt åkrar. Dessutom ingår hälsa och välfärd för produktionsdjur i den nationella kvalitetsstrategin och backar därmed upp hållbarheten i hela livsmedelskedjan. Utskottet understryker att exempelvis produktionen av finskt nötkött redan nu baserar sig på gräsfoder och att soja inte används som foder. Målet med programmet för klimatanpassade livsmedel i regeringsprogrammet är att stötta samhället i en omställning till ett hållbart livsmedelssystem.

Ett hållbart livsmedelssystem anknyter också till planerna på att göra fiskeriet och rennäringen mer konkurrenskraftiga samt till stödet till innovation av vegetariska produkter. Det är viktigt att de kommande innovationerna kan omvandlas till produkter och att de möjliggör större exportverksamhet bland finländska livsmedelsföretagare.

Utskottet framhåller att EU har åtagit sig att senast 2030 halvera mängden matavfall per invånare inom ramen för FN:s mål för hållbar utveckling. Enligt redogörelsen är tanken att stoppa svinnet av mat, energi och andra material i livsmedelssystemet med hjälp av en färdplan för att minska matsvinnet och större satsningar på cirkulär ekonomi. Åtgärderna för att minska matsvinnet och förbättra den cirkulära ekonomin berör alla aktörer i livsmedelskedjan och det är därför motiverat att koncentrera sig på dem, understryker utskottet. Med hjälp av utbildning och kompetensutveckling går det bland annat att säkerställa att matsvinnet minskar effektivt i skolor och på andra ställen med offentlig kostservice samtidigt som det tillhandahålls hållbara, varierade och smakliga matportioner.

En av grundpelarna för hållbar utveckling är att förbättra utbildningen beträffande kvalitet, omfattning och tillgänglighet och denna fråga behandlas ur många perspektiv i redogörelsen. Jord- och skogsbruksutskottet understryker att utbildning intar en nyckelroll också när det gäller ett hållbart livsmedelssystem och hållbar livsmedelsproduktion. Det gäller att se till att jordbrukarna också i framtiden får tidsenlig utbildning i ekologisk hållbarhet och ekonomiskt ledarskap, bland annat genom att utbildningsprogrammen på området ses över och innehållet anpassas.

Enligt jord- och skogsbruksutskottet är det viktigt att i synnerhet finna åtgärder som förbättrar både hållbarheten i livsmedelssystemet och lönsamheten inom jordbruket. Exempelvis åtgärder för att främja ekologisk hållbarhet inom energiproduktionen erbjuder samtidigt en metod för att förbättra ekonomisk hållbarhet inom jordbruksproduktionen. Jordbrukarna har möjlighet att delta i produktionen av förnybar energi bland annat genom produktion av energi från biogas, vindkraft och sol. Tack vare decentraliserad produktion backar verksamheten upp den regionala försörjningsberedskapen. Ett annat exempel på ett projekt med synergieffekter är programmet för att främja inhemsk fisk som ingår i regeringsprogrammet. Målet är att öka användningen av fisk och samtidigt kan fler arbetsplatser och säkrare försörjning genereras, människors hälsa förbättras och klimat- och miljöavtryck från kosten reduceras.

Inom hållbart skogsbruk är det extra viktigt med långsiktig verksamhet. Därmed stärks kravet på att politiken ska vara förutsägbar och att förändringar måste genomföras kontrollerat. Målen i regeringsprogrammet reflekterar också långsiktighet och konsekvens bland annat via färdplaner som sträcker sig över flera valperioder. I Finland kan det ses som en styrka inom skogsbruket att företagen intar en viktig roll och utför omfattande frivilligt arbete för att genomföra Agenda 2030. Goda exempel på detta är skogsindustrins ansvarsåtaganden och skogsmiljöprogram. Vidare tar klimatfärdplanen för skogsbruket upp ett flertal åtgärder för att säkerställa hållbar tillväxt i skogarna.

Redan i tidigare utlåtanden har utskottet påpekat vikten av att skogarna tas hand om väl för att de ska kunna ha kvar sin biodiversitet, sina uppgifter som är viktiga för klimatet och sin avkastningsförmåga för skogsbruket. För närvarande orsakar avskogningen enligt en uppskattning från Naturresursinstitutet årligen koldioxidutsläpp på cirka 3 miljoner ton, vilket är cirka 6 procent av

Finlands totala utsläpp. Globalt sett orsakar tropisk avskogning upp till 15—20 procent av alla koldioxidutsläpp. I senaste tio åren har ungefär hälften av röjningen inom skogssektorn haft samband med byggnation och infrastrukturutveckling och cirka en tredjedel med jordbruk. Utskottet understryker minskad avskogning är av central betydelse för hållbar utveckling både i Finland och globalt.

Hållbar användning av vattenresurserna och ökad mångfald

I internationell jämförelse håller dricksvatten, grundvatten och sjövatten i Finland högsta kvalitet och vattenreserverna är omfattande. Vad gäller vattentillgång och hållbar vattenanvändning är det dock viktigt att se vilka konsekvenser klimatförändringen har för vattenförsörjningen. Utskottet konstaterar att tillgång och nyttjanderätt till grundvatten och ytvatten är en viktig fråga med avseende på försörjningsberedskapen, och vi måste också i fortsättningen vara måna om säkerställd vattenförsörjning.

I redogörelsen räknar regeringen i avsnitten om skyddet av Östersjön och vattenvården inom jordbruket upp en rad viktiga åtgärder för att uppnå bättre ekologisk status i vattendragen. För 2021 nämns Östersjöfoder och ökad användning av fodret samt utsläppsbaserade miljötillstånd för odling i nätkassar till havs som aktuella exempel på åtgärder. Utskottet påpekar att man utöver den övriga belastningen på vattendrag också bör lyfta fram belastningen på vattendrag från skogsbruket. För bibehållen biologisk mångfald är det viktigt att vattenmiljön utöver skyddet eller regleringen regionalt också restaureras. Det kommer fram bland annat i det nationella programmet för att återställa bestånden av vandringsfisk, som ingår i regeringsprogrammet. Det krävs ytterligare åtgärder för att tillståndet i Östersjön och insjöarna ska kunna förbättras.

Hållbara val regionalt, nationellt och globalt

För att målen i Agenda 2030 ska kunna nås är det viktigt att stötta landsbygdens livskraft, påpekar utskottet. Detta bland annat av den anledningen att det enligt studier är städerna som orsakar stora utsläpp av koldioxid och ger upphov till avskogning. När urbaniseringen breder ut sig måste fokus rikas på åtgärder som minskar utsläppen och ökar biodiversiteten. För livsmedelstryggheten och ett flertal miljöaspekter spelar en decentraliserad struktur inom bioekonomi och cirkulär ekonomi en framträdande roll och stöder därmed också social hållbarhet, likaså livskraftiga landskap och ekonomiska regioner. Det är nödvändigt att satsa mer på infrastrukturen i olika delar av landet och att infrastruktur inte bara uppfattas som vägar och elnät, utan också innefattar byggande och underhåll av snabba och tillförlitliga bredbandsnät. Digitaliseringen är en viktig del av stödet till en livskraftig landsbygd, understryker utskottet.

Avslutningsvis anser utskottet att man i det fortsatta arbetet betydligt mer måste beakta de globala konsekvenserna av produktion och konsumtion i Finland och motverka de skadliga konsekvenserna. Det globala perspektivet måste vägas in exempel som större ansvarstagande för importerade livsmedel och råvaror. Utskottet betonar att samma hållbarhetskrav måste kunna ställas på både global och nationell livsmedelsproduktion. Ett av de mest effektiva sätten att garantera hållbara konsumtions- och produktionsmönster är, som det sägs i redogörelsen, att göra offentliga upphandlingar mer ansvarsfulla. Hållbara lösningar, bland annat produkter framställda av förny-

bara material, exempelvis inom byggande, eller lokala livsmedel som ett led i en hållbar livsmedelskedja, måste i allt större omfattning inkluderas i kriterierna för offentlig upphandling.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Jord- och skogsbruksutskottet föreslår

att framtidsutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 18.2.2021

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Anne Kalmari cent
vice ordförande Ritva Elomaa saf
medlem Seppo Eskelinen sd
medlem Satu Hassi gröna
medlem Janne Heikkinen saml
medlem Mikko Lundén saf
medlem Sari Multala saml
medlem Jari Myllykoski vänst
medlem Anders Norrback sv
medlem Raimo Piirainen sd
medlem Mikko Savola cent
medlem Jenna Simula saf
medlem Peter Östman kd.

Sekreterare var

utskottsråd Tuire Taina.

AVVIKANDE MENING

Motivering

FN:s medlemsländer enades 2015 om Agenda 2030. Därmed trädde FN:s handlingsplan för global hållbar utveckling Agenda 2030 officiellt i kraft vid ingången av 2016. Kärnan i handlingsplanen utgörs av 17 gemensamt överenskomna mål och 169 delmål, som gäller alla stater på lika villkor (UN 2016). Uppfyllelsen av målen i Agenda 2030 och hållbar utveckling är både i Finland och i de övriga EU-medlemsstaterna kopplad till de beslut som Europeiska unionen fattar. Finland och den sittande regeringen har målmedvetet genomfört Agenda 2030 ända sedan början. Regeringen har angett ett inkluderande och kunnigt Finland som ett av de största målen, vilket utgör ett socialt, ekologiskt och ekonomiskt hållbart klimatneutralt samhälle. Den aktuella redogörelsen är således den andra genomförandeplanen (del av Agenda 2030), som har överlämnats till riksdagen i form av en redogörelse.

Sannfinländarnas riksdagsgrupp vill särskilt peka på några specifika punkter i redogörelsen. De gäller dels klimat- och energipolitiken, dels sysselsättningspolitiken. För det första har regeringen styrt in energi- och klimatpolitiken på en instabil och oförutsägbar kurs. Före den pågående valperioden fanns det åtminstone ett visst mått av stabilitet i beslutsfattandet, som hade legat i landets och samhällets helhetsintresse och samtidigt medfört hållbar konsekvens över valperioderna. Nu finns det ingen stabilitet och förutsägbarhet alls.

Å andra sidan förhåller sig sannfinländarnas riksdagsgrupp fortfarande mycket kritisk till hela propositionen, eftersom vi anser att den utgör en oskälig risk för såväl industrin och dess funktionsförmåga som arbetstillfällena inom industrisektorn. Vi kan därför fortfarande inte förespråka klimatneutralitetsmålet för 2050 på det sätt som Europeiska unionen eftersträvar. Som grupp kan vi inte heller skriva under regeringens klimatneutralitetsmål för 2035. Vi ser som parti att regeringsprogrammet således måste omarbetas, särskilt i fråga om klimatpolitiken.

För det tredje bör man när det gäller klimatpolitiken och den anknytande handlingsplanen Agenda 2030 komma ihåg att man aldrig kan bortse från jordbruket och dess betydelse för vårt land. Vår riksdagsgrupp anser det vara särskilt viktigt att till exempel verksamheten inom jord- och skogsbrukssektorn inte försvåras ytterligare i vårt land med alltför ambitiösa mål för utsläppsminskning. Naturligtvis fortsätter vi sannfinländare att arbeta för att det ska gå att bo och bedriva jordbruk och anknytande företagsverksamhet (inklusive torvproduktion) i hela landet också i framtiden. Därför kräver vi större realism i klimatpolitiken. Och den måste stå i proportion till problemet. Den gröna vänsterregeringen låter mindre bemedlade invånare på landsbygden, bilister och företagare (inklusive primärproducenter) betala notan för klimatpolitiken. Samtidigt hotar denna iver för klimatet att leda till att världens renaste industriproduktion flyttas till länder som inte bryr sig om utsläppen. Vi anser att hörnstenen i vår energi- och klimatpolitik måste vara en så hög grad av självförsörjning och produktions- och försörjningsberedskap som möjligt. Nu är detta inte fallet och därför godkänner vi som parti inte den linje som den gröna vänsterregeringen gått in för.

Slutligen några synpunkter på regeringens sysselsättningspolitik i anslutning till Agenda 2030. Omställningen till en klimatneutral ekonomi infaller samtidigt som en mer omfattande omvälvning av arbetet, som det står i redogörelsen. Regeringen har lovat att en rättvis omställning till en klimatneutral ekonomi ska stödjas bland annat genom utbildning och arbetskraftsservice, inklusive livslång vägledning. Vår riksdagsgrupp anser att regeringens sysselsättningsåtgärder dock inte har varit tillräckliga och inte heller realistiska. I själva verket har regeringen vältrat över ansvaret på kommande regeringar också inom sysselsättningssektorn. De åtgärder som regeringen har vidtagit är uteslutande kosmetiska, exempelvis förlängningen av läroplikten. Så här kan vi inte ha det. Vi sannfinländare ser att Finland snabbt måste återinföra detta rättesnöre i de politiska besluten: "Energipriset måste kunna kompensera vårt avlägsna läge jämfört med våra konkurrentländer och de långa transportsträckorna inom landet." Endast med låga energipriser är det möjligt att kompensera för de extra kostnader för de långa avstånd som våra produkter måste transporteras för att komma ut på marknaden. Regeringen verkar helt och hållet ha glömt bort också det i sin politik.

Avvikande mening

Vi föreslår

att framtidsutskottet i sitt beslut beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 18.2.2021

Ritva Elomaa saf
Mikko Lundén saf
Jenna Simula saf